

Məlum olduğu kimi, Bakı Mühəndislik Universitetinin (BMU) Elmi İşlər üzrə prorektoru, Maliyyə kafedrasının dosenti Elçin Süleymanovun elmi nəşrlərinə "Scopus" bazasındakı jurnallardakı istinad sayı 100-ü ötürüb. E.Süleymanovla əlaqə saxlayıb ondan müsahibə götürdük.

"Azərbaycanlı alimlərdən bu sistemdə kifayət qədər istinadı olan..."

- Elçin müəllim, beynəlxalq elmi ictimaiyyətin Azərbaycan alimlərinin elmi əsərlərinə, nəşrlərinə istinad etməsinə qənaətbəxş saymaq olarmı?
- Ümumiyyətlə, bir tədqiqatçının elmi işlərinə istinad edilməsi onun tədqiqatının ciddiliyinin və əhəmiyyətliyinin göstəricisidir. Hazırda dünyada istinadları əsasən 3 sistem hesablayır. Ən ciddi elmi jurnallarda çıxan elmi məqalələrin istinadlarını "Clarivate Analytics" şirkətinin "Web of Science" sistemi, "Scopus" sistemi və "Google Scholar" sistemi. Bunlardan ən elmi olanı ilk ikisi, ən əhatəli olanı üçüncü sistemdir. Azərbaycanlı alimlərdən bu sistemdə kifayət qədər istinadı olan mərhum Lütfüzadə sayılır. O, istinad sayına görə dünyanın ilk yüzliyindədir. Bu yolda hazırda xarici ali təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən iyirmiye yaxın həmvətənimiz var ki, onların da elmi işlərinə istinad əhəmiyyətli saydadır. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən elm adamlarının ümumi göstəriciləri bir az zəif olsa da, müəyyən elm adamları var ki, onların elmi işlərinə diqqət qənaətbəxşdir.

- Müasir beynəlxalq indeksli jurnallara bizim alimlərin çıxış imkanlarını necə dəyərləndirmək olar?
- Əvvəldə qeyd etdiyim kimi, "Web of Science" sistemində indekslənmə təxminən on iki minə yaxın elmi jurnalda və "Scopus" bazasındakı iyirmi minə yaxın jurnaldakı nəşrlərdir. Etiraf etmək lazımdır ki, istər Sovet dönməndə, istərsə də son on ilə qədər müstəqillik dövrümüzdə bunun sayı çox az idi. Bu sistemdə son 50 ildəki nəşr sayı "Web of Science"-da on iki min, "Scopus"-da 15 minə yaxındır. Bu nəşrlərin 50 faizindən çoxu son 10 ilin, qalanı isə əvvəlki qırx ilin payına düşür.

- Sizin elmi nəşrlərinizə "Scopus" bazasındakı jurnallardakı istinad sayı 100-ü ötürüb. Sizə qədər hansısa Azərbaycan alimi bu pilləyə çatıb, yoxsa siz hələ ki, yeganə alimsiniz?
- Deməzdim ki yeganə aliməm, amma azsaylı müəlliflərdənəm. Azərbaycandan "Scopus" bazasında ən azı bir nəşri olan dörd minə yaxın alimimiz var. Amma təəssüf ki, nəşrlərinə ən azı bir istinadı olan elm adamının sayı minədək azdır. Ümid edirəm ki, gələcəkdə bu göstərici daha da artar.

- "Scopus" bazasındakı istinad sayının 100-dən çox olması humanitar elmlərdə Azərbaycanda ən yüksək göstəricilərdən biridir. Bu göstəricilər Azərbaycanla əlaqəli tədqiqatçılara beynəlxalq elmi ictimaiyyətin diqqətini və marağını cəlb edə bilirmi?
- Mənim müxtəlif beynəlxalq elmi resurs bazalarına yüzə yaxın elmi əsərim daxil edilib. Bunların əksəriyyəti Azərbaycan və region ölkələrinin iqtisadiyyatı ilə əlaqəlidir. Qətiyyətlə onu deyə bilərəm ki, bu coğrafiya ilə əlaqəli ciddi elmi tədqiqatçılara çox böyük diqqət var. Məsələn "Academia.edu", "Researchgate.net", "Web of Science Thomson Reuters. Growkudos", ORCID və "Scopus" şəbəkəsində tədqiqatlarımı zı yüzdən çox ölkədən yarımlı milyona yaxın insan oxuyub. Bu onu göstərir ki, elm adamları bu coğrafiyadan olan ciddi tədqiqatçıları oxuyur və öz çalışmalarındakı onlara istinad edirlər.

- Elçin müəllim, "Scopus" bazasının başqa eyni profilli platformalardan üstünlüyü nədir ki, bu gün ona böyük maraq var?
- Bu bazalar bütün dünyada universitetə müəllim kimi qəbul edildə, el

Mühəndislik Universitetinin prorektorunun beynəlxalq miqyasda qürurverici uğurları...

Elçin Süleymanov: "Deməzdim ki, yeganə aliməm, amma azsaylı müəlliflərdənəm"

mi ad və dərəcə verildə, eyni zamanda, maaşı daha çox olan tədqiqatçı alim statusu verildə diqqətə alınır. Çünki bu bazalardakı nəşr və istinadlar universitetlərin beynəlxalq reytinginin hesablanması 20-40 faiz təsir göstərən əsas komponentdir. Bu bazada mənim də bir neçə nəşrim və onlara kifayət qədər istinad olunca BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı, "The Korea Institute for International Economic Policy" (KIEP) və "World Economic Surveyin" kimi ona yaxın mötəbər qurum məni Azərbaycandan ekspert kimi dəvət etdilər. Eyni zamanda, burdakı nəşr aktivliyinə görə beynəlxalq layihələrə və jurnalların elmi heyətinə dəvətlər çox olur. Mən indiyə qədər 20-yə yaxın bu sistemdəki elmi jurnalların məqalələrinə rəyçi olmuşam. Düşünürəm ki, bu platformalarda tədqiqatlar çox olunca, elm adamlarımıza böyük əməkdaşlıq imkanları açılır.

- Məlumatımıza görə, elmi nəşrlərin ən əhəmiyyətli göstəricisi "Scopus" və "Web of Science" tərəfindən hesablanan istinad və yüklənmə statistikalarıdır ki, BMU əməkdaşlarının bu göstəricisi də hər gün daha da artır. Universitet olaraq buna necə nail olunuz?
- Artıq 3 ildir ki, BMU-da reytingli beynəlxalq jurnallarda nəşrlərin artırılması istiqamətində müntəzəm işlər görülür. Universitetdə ildə bir neçə dəfə elmi nəşrlərin yazılması və nəşr imkanları istiqamətində təlimlər keçirilir. İldə bir dəfə nüfuzlu elmi jurnallarda nəşrlərə görə (jurnalların impact faktoruna görə 3000 AZN-500 AZN arası) pul mükafatı verilir. Universitetimiz Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə "Web of Science" və "Scopus" elmi bazalarına və "Plagiat.pl" portalına abunədir. Bunun nəticəsi olaraq BMU-da nəşrlərin sayı hər il əvvəlki ilə görə 30-40 faiz artır. 2017-ci ildə BMU əməkdaşlarının "Web of Science" bazasında 8, 2018-də 18, 2019-da 28 və 2020-ci ilin sentyabr ayına 23 nəşri qeydə alınıb. İlin sonuna bu sayın 40-a çatacağı proqnozlaşdırılır. Bu

göstəricilərə görə BMU respublika üzrə ilk onluqda, ictimai elmlərdə ilk üçlükdə yer almaqdadır.

- Bu gün Azərbaycanda dünya elmi ictimaiyyətinin diqqətini çəkmək üçün beynəlxalq indeksli jurnallara çap etmək olarmı? Nəzərə alsaq ki, yerli universitetlərin bəziləri elmi jurnal nəşr edirlər, amma onların səviyyəsi haqda ələ də müsbət fikirlərə rast gəlinmir. Bu baxımdan, müasir beynəlxalq tələblərə uyğun belə nəşrlər yaradılmalıdır?
- Hazırda "Clarivate Analytics" sistemində, biri əsas sitatəgətirmə sistemində və beşi genişləndirilmiş bazada olmaqla 6, "Scopus" bazasında isə yeddi elmi jurnal yer alır. Yaxın illərdə həm sayın, həm də bu jurnalların elmi dəyərinin artmasını arzu edirəm. Hazırda Q1 kateqoriyasında yeganə elmi jurnalımız akademik Fikrət Əliyevin redaktoru olduğu "Applied and Computational Mathematics" jurnalıdır. Müasir tələblərə uyğun elmi jurnal yaratmaq çətindir, amma mümkündür. Bunun üçün müəyyən zəhmət və iradə lazımdır.

- Son illər Təhsil Nazirliyinin "Clarivate Analytics" və "Scopus" kimi məşhur elmmetrik şirkətlərlə əməkdaşlığının müsbət təsiri olaraq ali təhsil müəssisələrində müasir elmi-tədqiqat işlərinin sayında əhəmiyyətli artımlar olub. Məlumatlara görə, son dövrlər Azərbaycanda bu sistemdə indekslənmə jurnallarda nəşr olunan ciddi elmi məqalələrin sayına görə Cənubi Qafqazda liderdir. Buna necə nail ola bilmişik?
- Bir neçə universitetdə, xüsusilə UNEC, BMU, "Xəzər" universiteti kimi universitetdə ciddi mükafat fondu ayrılıb. Eyni zamanda, AAK-da elmi ad və dərəcələr verilirən bu sistemdəki nəşrlərə böyük diqqət göstərilir. Düşünürəm ki, bu istiqamətdə dəstək artırılarsa, nəticələr daha da yaxşı olar. 2017-ci ildə Elmin İnkişafı Fondu tərəfindən, sa

dəcə, bir dəfə keçirilən "İlin alimi" müsabiqəsinin Təhsil Nazirliyi tərəfindən hər il keçirilməsi və burada konkret elmmetrik göstəricilər diqqətə alınmalıdır. Təvazökarlıqdan uzaq olaraq, onu deyim ki, münəfiqlər heyəti 2017-ci ildə ilk dəfə keçirilən bu müsabiqədə humanitar və ictimai elmlər üzrə "İlin alimi" olaraq məni seçmişdilər və bunun motivasiyaya çox müsbət təsiri oldu. Milli və beynəlxalq patent müəllifləri üçün konkret mükafatlandırma sistemi qurulması, Türkiyədə tətbiq edilən impact faktorlu jurnallarda nəşrlərə görə mərkəzi bir mükafatlandırma sisteminin Təhsil Nazirliyinin himayəsində qurulması çox önəmlidir. Türkiyədə TUBİTAK tərəfindən ULAKBİM təşviq sistemi tətbiq edildikdən sonra nəşr sayı bir neçə dəfə artdı.

- Bizimlə müqayisədə bu sahədə digər Cənubi Qafqaz ölkələrinin vəziyyəti necədir?
- Ümumi nəşr sayına görə biz Cənubi Qafqazda Gürcüstandan sonra ikinci yerdəyəm. Amma son üç ildir ki, Azərbaycan liderdir. Ümid edirəm ki, bir neçə ilə həm ümumi nəşr sayında, həm də illik nəşr sayında, nəinki Cənubi Qafqazın, ümumiyyətlə, yaxın regionun ilk sıralarında olacağıq. Son illərdəki nəşr aktivliyi və bir çox universitetdə bu nəşrlərin qiymətləndirilməsi buna əsas verir. Eyni zamanda, Təhsil Nazirliyinin hər iki elmmetrik baza ilə müqavilə bağlayaraq onları universitetlərimiz üçün əlçatan etməsi buna təkan verir.

- Azərbaycanı dünyanın elmtutumlu ölkələri sırasına gətirmək, Azərbaycan elmini dünyada tanımaq, qəbul etdirmək üçün nə etmək lazımdır?
- Bunun üçün ilk öncə bakalavr pilləsindən tədqiqat metodları fənni keçirilməli və müasir tədqiqat kompüter proqramları tələbələrə öyrədilməlidir. Eyni zamanda, bu sistemdəki əksər jurnalın ingilis dilində məqalə qəbul etməsinə nəzərə alaraq, akademik dil bacarıqları artırılmalıdır. Bununla yanaşı, UNEC-in diferensial əməkdaşlıq sistemi kimi həvəsləndirici amillərlə tədqiqatçılara diqqət artırılmalıdır. Həmçinin, elmi ad və

dərəcə verilirən ən əhəmiyyətli meyar bu jurnallardakı nəşr və istinadlar olmalıdır. Bir çox inkişaf etmiş ölkədə elmi dərəcə PhD səviyyəsi ilə yekunlaşır və elmi ad, sadəcə, nəşrlərə görə verilir. Yeni PhD dərəcəsi olan biri universitetə professor köməkçisi kimi işə alınır və nəşr aktivliyinə görə ona dosent və professor adı verilir, bunun konkret elmmetrik meyarları var. Bu meyarlar hamını təşviq edir ki, tədqiqatlarının sayını artırsın. Eyni zamanda, dosent və professorlar hər beş ildən bir yenidən attestasiya edilir və göstəriciləri azalbsa, onlarla müqavilə yenilənmir. Göstəriciləri artandırsa daha yaxşı vəzifə və maaşla həm öz universiteti, həm də rəqib universitetlər dəyərləndirir.

- Bəzən belə fikirlərə rast gəlik ki, Azərbaycan alimlərinin bir çoxu xaricdə yüksək reytingli jurnallarda çap olunmaq üçün çətinlik çəkirlər. Hətta bu üzündən onların pirat jurnallara üz tutduqları da iddia edilir. Bu barədə hər hansı bir informasiyanız varmı?
- Xüsusilə ictimai elmlərdə bu proses bir az çətindir. Mənim hələ ki, Azərbaycan üçün ən reytingli nəşrlərdən olan "Renewable and Sustainable Energy Reviews" jurnalında həmmüəllifi olduğum iki məqalə var ki, onların nəşr prosesi iki-üç il çəkdi. "Scopus Impact" faktoru 25-dən yuxarı olub, dünyadakı yüz minə yaxın elmi jurnal içində H-indexinə görə ilk iyirmi jurnal arasında və enerji sahəsində ilk 5-likdə olan bu jurnalda nəşr sonrası istinad sayı da kifayət qədər sürətlə artdı. İki ildə bir məqaləyə "Scopus" bazasında 47, digərinə 33 istinad oldu. Yəni 101 istinadın 80-ni bu iki nəşrə görədir. Ona görə də yüksək impactli jurnallarda nəşr hədəflənməlidir. Eyni zamanda, düz vurğuladınız, hazırda pirat jurnal dediyimiz saxta jurnallarda pulla məqalə çap etdirən çoxlu elm adamımız var ki, bu fırıldaqçıların toruna düşür və minlərlə dollar vəsaitlərini itirirlər. Ona görə diqqətli olmalıdırlar. Azərbaycanın ali təhsil qurumları hər iki sistemə abunə olduğundan, jurnalları yalnız bu sistemdən seçib məqalə göndərməlidirlər.